

KØBENHAVNS MUSEUM, 2017

Refshalevej Nord

KBM4279

Slots- og Kulturstyrelsens j.nr.: 17/00847

Fredningsnr. 3130:15

Morten Steineke

KØBENHAVNS MUSEUM
MUSEUM OF COPENHAGEN

Innledning

Slots- og Kulturstyrelsen har behandlet Københavns Kommunes ansøgning fra den 24. januar 2017 med supplerende oplysninger per. 15. og 21. februar, samt 13. mars 2017 om dispensasjon til etablering av to semifleksible bussholdeplasser og lyskur på Refshalevej på det fredede fortidsminnet Christianshavns Vold (fredningsnummer 3130:15) (Fig. 1). I den forbindelse har Københavns Museum utført en mindre arkeologisk overvåkning den 2017-09-25, 2017-09-26 og 2017-10-03.

Figur. 1. Bussholdeplassenes og lyskurenes plassering på Refshalevej vest for Flyhangargade og Margretheholmsvej. Fotounderlag hentet fra byggherrens ansøking.

Kulturhistorisk bakgrunn og topografi

Christianshavns Vold ble anlagt omkring 1670-1680 som en utvidelse og forsterkning av Københavns befestning der anlegget utgjordes av et dobbelt forsvar med indre voller og bastioner og et senere anlagt utenverk (Thorning Christensen 1996). Enveloppen ble anlagt 1779-1791 på kontrescarpen ut mot Amager. Enveloppen ble mot Øresund og Kalvebodene avgrenset i nord av Christiani Quinti Lynette og i sør av Kalvebods Lynette, hvorav denne bestod av 10 redaner.¹ En ekstra vollgrav, en såkalt avant-fossé, ble anlagt foran enveloppen i 1810-1813. I 1872 sikret Københavns Havnevæsen seg bruksretten til å benytte deler av vollen, hvorav Refshalevej ble anlagt og den militære betydningen minsket i og med nedleggelsen av Christianshavns befestning i 1909. Havnevæsenet utviklet deretter Refshalevej etappevis frem til 1930.

¹ Lite pileformet fremspring på en befestningsvoll.

Metode

Bussholdeplassene med en størrelse på 3 x 20 m etablertes med hjelp av en minigraver der eksisterende asfaltbelegging ble fjernet, hvorefter det ble gravd til et dyp av 65-70 cm under dagens kjørebanenivå. Deretter anlas bunnsikring, stabilgrus og tre lag med asfalt. Byggherre for prosjektet var Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune og arbeidet utførtes av TM-Enterprise. Overvåkning av jordarbeidet med tilhørende dokumentasjon ble utført av Morten Steineke ved Københavns Museum.

Undersøkelsesresultat

Ved overvåkningsarbeidet framkom et flertall stabillag under den nåværende Refshalevej. I den nordligste grøften bestod bunnsikringslagene av varierende og delvis sortert sand, stabilgrus, flintskjerver med innslag av større stein. Foruten asfalt (6 cm) og brostein (8 cm) kunne muligvis to generasjoner av veiforløp (25 + 4 + 18 cm) observeres i den østlige profilkanten (Fig. 2). En større nedgravning med varierende bredde og ukjent dybde framkom i midten av hele sjaktets lengderetning. Denne var gravd gjennom både veistabler og den underliggende befestningsvullen.

Figur 2. Refshalevejs stabilmateriale bestående av varierende sand, stabilgrus og flintskjerver sett fra øst. Foto: Københavns Museum.

En vertikal planke ble observert og dokumentert i kanten av sjaktet. Denne må anses som av yngre dato, ettersom denne var omgitt av moderne grus.

I grøft nr 2 framkom lignende stabilmateriale bestående av grus, flintskjerver og større stein, derimot kunne ingen tydelige veifaser identifiseres. To større nedgravninger framkom parallelt med grøften bestående av en større rørledning av ukjent omfattelse, samt en intilliggende el-kabel. Hertil registrertes to nedgravde

betongblokk med ukjent funksjon. I sjaktet framkom to separate konsentrasjoner av bygningsmaterial i form av mørtel, hele murstein (23 x 10 x 5,5 cm og 21 x 10 x 4 cm) og teglfragment.

Underlagsmaterial som på plass ble bedømt som deler av den tidligere enveloppen ble blottlagt i begge sjaktene, derimot ikke fjernet, da entreprenørens ønskede gravedybde på 65-70 cm var oppnådd. Det dokumenterte vollmaterialet bestod av relativt kompakt og homogen og gråbrun moreneleire med begrensede innslag av småstein (Fig. 3).

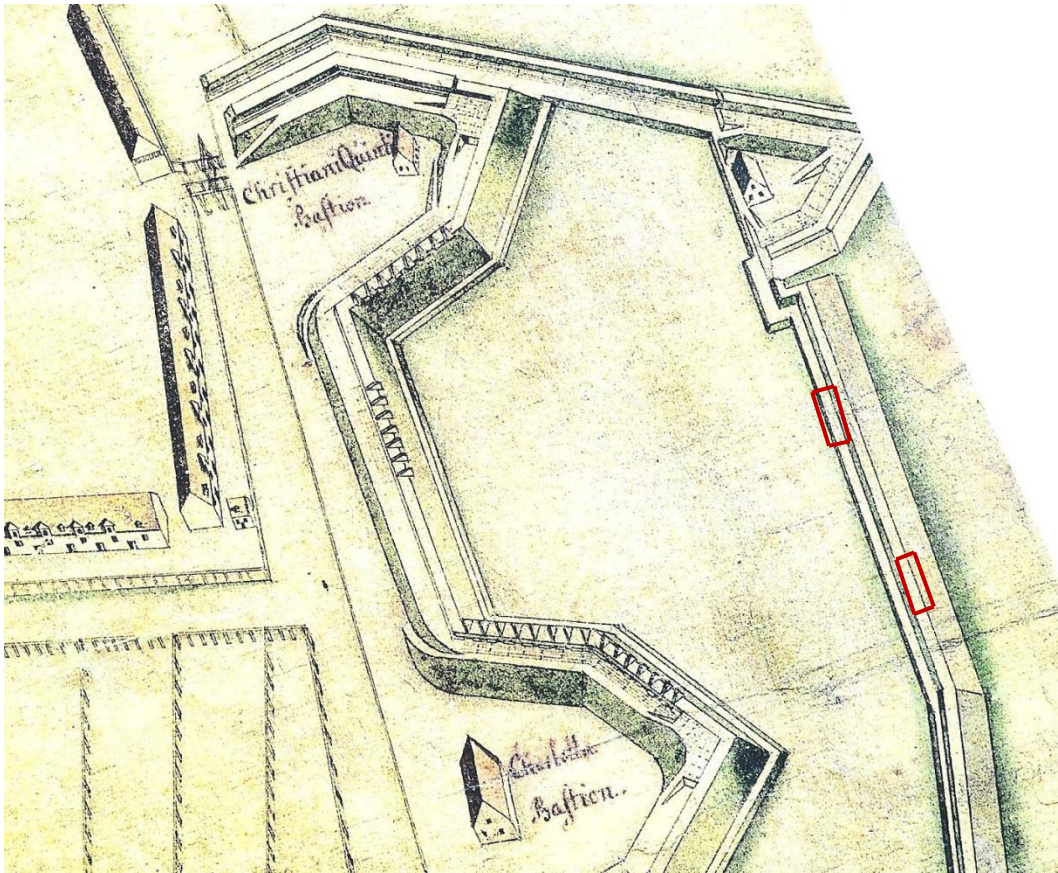

Figur 3. Større moderne og lysere nedgravning omgitt av eldre og noe mørkere vollmaterial bestående av kompakt brun og brungrå moreneleire. Foto: Københavns Museum.

Ingen funn framkom ved undersøkelsen eller i veistabler foruten gul tegl og mursteinsfragment med datering til 1800- og 1900-tallet.

Kulturhistorisk tolkning

Til tross for en noe usikker datering anses oppfyllingsmaterialet representere de deler av Refshalevej som ble anlagt av Københavns Havnevæsen omkring 1872 når veien ble etablert langs med enveloppen gjennom Christiani Quinti Lynette (Fig. 4), i kombinasjon med senere vedlikeholdsarbeide når veien ble brukt av Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri A/S. Konsentrasjonen av avfallsmaterial i form av mørtel og teglbrokker i grøft nr 2's sørvestlige del har ikke kunnet forklares, men *kan* herstamme fra nedbrytningen av den mur som i sin tid har stått på enveloppen (jfr. Fig. 4).

Figur. 4. Bussholdeplassenes plassering (rødt) i forhold til den tidligere enveloppen sør for Christiani Quinti Lynette markert på utsnitt fra Geddes eleverede kart over København fra 1761. Kartunderlag hentet fra Københavnerkortet <http://kbhkort.kk.dk/spatialmap>.

Referenser

Københavnerkortet. Historiske kort 1761. <http://kbhkort.kk.dk/spatialmap>. Hentet den 2017-09-29.

Thorning Christensen, P. (red.). 1996. *Guide til Københavns Befæstning. 900 års befestningshistorie*. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. København.